
SORSÁT PRÓBÁLJA ÁTTEKINTENI

Elgondoltam, hogy mit, aztán csináltam,
nem tisztáztam, hogy mi tisztátalan.
Mindenféléből panteont emeltem;
nem tudtam, hogy a kezdet hátravan.

Belaktam egy-két kisszobányi lelket,
kitöltöttek szivacsos szövegek,
másokon álltam, biztos talpazattal –
nem tudtam, hogy a kezdet közeleg.

Aztán bevágott. Szörnyen. De megúsztam,
mint az oroszlánjait Dániel.
(Az oldalam kissé lehorzsolódott.)
Vagy nem ez volt az, és még várni kell?

Eduard Limonov

A WINSLOW SZÁLLÓ ÉS LAKÓI

Békés Pál fordítása

Ha déli egy és három óra között a Madison sugárút és az Ötvenötödik utca sarkán járnak, vegyék maguknak a fáradságot, szegjék hátra a fejüket, és vessenek egy pillantást a Winslow Szálló fekete tömbjének koszos ablakaira. A legfelső emeleten, a tizenhatodikon, a szálló három erkélye közül a középsőn, engem láthatnak félmeztelenül. Általában a cscsímet eszem, közben napozom – megszállott napimádó vagyok. Rendszeres táplálékom a cscsí, vagyis a savanyúkáposzta-leves; egyik lábost a másik után dobom be nap mint nap, mást gyakorlatilag nem is eszem. A kanalam, amivel a cscsít lapátolom magamba, fából készült, és még Oroszországból hoztam. Skarlátpiros, arany és fekete virágok díszítik.

A környező hivatalok füstüveg fala bambán bámul rám irodisták, titkárnők és igazgatók ezernyi szemével. Egy majdnem, olykor pedig tökéletesen csupasz férfi, amint cscsít kanalaz a lábospól. Azt persze nem tudják, hogy cscsí. Csupán azt látják, hogy egy pasas másnaponta valami barbár ízét rotyogtat a rezsón egy hatalmas lábospban. Egy időben csirkét is ettem, de azután abbahagytam. A cscsí mellett öt érv szól. (1) Nagyon

olcsó, két-három dollár egy lábosnyi, és egy lábos két napra is elég! (2) A legnagyobb forráságban sem romlik meg a frizsiderben. (3) Gyorsan megvan, alig másfél óra. (4) Hidegen is ehető, sőt úgy a jó. (5) Nincs jobb nyári étel, mert savanykás.

Meztelenül zabálok és nyeldeklek az erkélyen. Nem szégyellem magamat az ismeretlen hivatalnokok előtt. Néha velem van, az ablakkeretbe kalapált szögre lógatva, a kis zöld tranzisztoros is, amit Aljoska Szlavkovtól kaptam, a költőtől, aki be akar állni jezsuitának. Zenével élénkítem a scsífogyasztást. Egy spanyol nyelvű adó a kedvencem. Nem vagyok gátlásos. Gyakran járkálok meztelen seggel lapályos kis szobámban, a farkam sápadtan fehérlik testem többi részének háttére előtt, és tojok rá, hogy látnak-e az irodisták, titkárnők és igazgatók vagy sem. Bár inkább lássanak. Biztosan megszokták már, és meglehet, hiányolnak is azokon a napokon, amikor nem kúszom ki az erkélyre. Talán úgy hívnak: „a túloldali örült”.

A szobácskám négy lépés hosszú és három lépés széles. A falakon a következő holmik őrzik a korábbi bérlők nyomát: Mao Ce-tung nagyméretű portréja – melyen összes látogatóm megbotránkozik – és Patricia Hearst arcképe; de ott van a saját fényképem is, a háttérben ikonok és téglafal, a kezemben vastag kötet, talán szótár, vagy a Biblia, rajtam egy száztizennégy diribdarabból szerkesztett blézer, melyet magam foldoztam össze, én, Limonov, őslény a múltból; aztán a szürrealista iskola megalapítójának, André Bretonnak arcképe, melyet évek óta hurcolok magammal – André Breton rendszerint ismeretlen látogatóim előtt; a homokosok jogait támogató felhívás; egyéb plakátok, az egyik a Munkáspárt jelöltjét reklámozza; barátom, Hacsaturjan festményei; egyéb fecnik. Az ágy fejénél „A te szabadságodért és a miénkért” feliratú plakát – a *The New York Times* szerkesztősége előtti tüntetés maradványa. A faldekorációt kétpolcnyi könyv egészíti ki. Többnyire költészet.

Azt hiszem, mostanára kiderült, miféle alak vagyok, még ha elfelejtettem is bemutatkozni. Csak úgy belevágtam, anélkül hogy bejelentettem volna, ki vagyok; kiment a fejből, na. Olyan örömmel töltött el a lehetőség, hogy végre szavaimba fojthatom Önöket, hogy elragadtattam magam, és nem jeleztem előre, kinek a szavai ezek.

Az én hibám, bocs, rögtön helyrehozzuk.

Szociális segélyből élek. Az Önök költségén. Önök fizetik az adót, én meg egy kurva szalmaszálat odébb nem tennék. Havonta kétszer elmegyek a Broadway 1515-be, a tiszta és tágas Szociális Osztályra, és fölveszem a csekket. Söpredéknek, a társadalom legaljának tartom magamat, se szégyenérzetem, se büntudatom, így azután a lelkiismeret nem akadályoz semmiben, és nem is kívánok munkát keresni, életem végéig az Önök pénzéből akarok élni. A nevem Edicska, vagyis „Eddie-baba”.

Önök pedig, uraim, kiszámíthatják, hogy még olcsón megúszták. Kora reggel kimásznak a meleg ágyból, és rohannak – ki kocsival, ki metróval vagy busszal – dolgozni. Én utálok dolgozni. Zabálok a scsít, iszom, néha az eszméletlenségig leiszom magam, sötét háztömbökben kalandozom; van egy remekbe szabott drága, fehér öltönyöm meg egy kifinomult idegrendszerem; rángatózni és fintorogni kezdek az Önök éktelen röhögésétől a moziban.

Nem tetszik a pofám? Nem akarnak fizeni? Pedig elég kevés – havi kétszázhetvennyolc dollár. Nem akarnak fizetni. Akkor mi a kurva istennek hívtak, csábítottak ide Oroszországból egy falka zsidóval együtt? Panaszainkkal forduljanak saját propagandagépezetükhöz; túlságosan hatékony. Az feji Önöket, nem pedig én.

Ki voltam én odaát? Mi a különbség, mi változott? Gyűlölöm a múltat, mindig is gyűlöltem a jelen nevében. Nos, én költő voltam, ha mindenáron tudni akarják, köl-

tő voltam én, nem hivatalos, underground poéta. Ez már mindörökre a múlté, most púp vagyok az Önök hátán, söpredék, akit Önök táplálnak cscsíval meg azzal a rohadatul olcsó kaliforniai borral – három dollár ötvenkilenc cent egy gallon – és én mégis megvetem Önöket. Nem mindenkit, de a többséget igen. Mert szájalmas életet élnek, áruba bocsátják magukat a munka rabszolgapiacán, mert ordinaré kockás gatyákban járnak, mert pénzt csinálnak, és fingjuk sincs a világról. Le vannak Önök szarva!

Kissé túl messzire mentem, elveszítettem az önuralmam, elnézést. De a tárgyilagosság nem szerepel jellegzetes tulajdonságaim között, azonkívül ma kurva ronda idő van, minden nyirkos. New York szürke és unalmas – üres a hétvége, nincs hova mennem. Talán ezért tértem el szokásaimtól, és kezdtem Önöket megnevezni. Bocsánatot kérek. Tengődöm tovább, és imádkozom Istenhez, óvjon meg attól, hogy idejében elsajátítsam a helyes angolságot; tartson olyan soká, amilyen soká csak lehet.

A Winslow Szálló sivár, fekete, tizenhat emeletes épület, talán a legfeketebb a Madison sugárúton. A homlokzaton felirat fut a tetőtől a földszintig: WINSLOW – az O leesett. Mikor? Talán ötven éve. Véletlenül költöztem be, márciusban, a tragédia után, amikor Jelena, a feleségem elhagyott. Kimerült voltam, a lábam feltört és véres a New York-i vándorlástól; minden éjszakát máshol töltöttem, néha az utcán, míg végül fölszedett egy régi disszidens, a moszkvai lóversenypálya valahai lovásza, a Szociális Segély-díj első kitüntetettje (büszke rá, hogy ő volt az első orosz, aki kibulizta magának a segélyt), a köpcös, koszlott, fújató Aljoska Snirszon, aki kézen fogva vezetett a Harmincegyedik utcai Szociális Osztályra, és egy napon belül megkaptam a gyorssegélyt, mely a társadalom legaljára taszított, megvetett és jogfosztott embert csinált belőlem – de én szarok a jogokra, nem nekem kell megkeresni a kajára- és a szobáralót, írhatom szabadon a verseimet, amikre szarik mindenki, itt az Önök Amerikájában éppúgy, mint odaát a Szozjuzban.

Hát akkor hogyan kerültem végül a Winslow-ba?

Snirszon barátja, Edik Brutt lakott a Winslow-ban, és ide költöztem én is, három ajtóval odébb. A tizenhatodik emeleten kizárólag alkóvlyukak vannak, akárcsak több más emeleten. Amikor megemlítem, hogy hol lakom, az emberek tisztelettel néznek rám. Kevesen tudják elképzelni, hogy ezen a jó környéken még mindig létezhet egy ilyen koszos, régi szálloda, amiben vénemberek, vénasszonyok meg magányos orosz zsidók laknak, és ahol alig a szobák felében van zuhanyozó meg WC.

A szálló fölött láthatatlanul a balszerencse és a végzet köröz. Amióta itt lakom, két öregasszony vetette ki magát az ablakon. Egyikük, úgy hallottam, francia volt, az arca még őrizte a szépség nyomait, mindig vigasztalhatatlanul rótt a folyosót; a lighthofon át ugrott az udvarra tizennegyedik emeleti ablakából. Rádásnak e két áldozathoz, Isten nemrégiben magához vette a tulajdonosnőt, vagyis inkább a tulajdonos anyját; a fiával, ezzel a hatalmas, elefánszemű, sábeszdeklis zsidóval talákoztam egyszer amerikai barátnőm, Roseanne buliján. A tulaj anyja, mint minden öregasszony, szeretett utasíttatni a szállodában, bár e koszos garni tulajdonosa még negyvenöt épületet birtokol New Yorkban. Hogy e vénség miért imádott egész nap itt lötyögni és parancsolgatni a személyzetnek, azt nem tudom. Talán szadista volt. Nemrégiben eltűnt. Összetört és megcsonkult testét még aznap megtalálták a liftaknában. Az ördög köztünk él. Mivel sok filmet láttam az ördögűzőkről, kezdem úgy gondolni, hogy az ördög volt az. Az ablakomból rálátni a St. Regis Sheratonra. Irigykedve gondolok

arra a szállodára. És arról álmodozom reménytelenül, hogy beköltözök, ha meggazdagszok.

Velünk, oroszokkal úgy bánnak a szállóban, ahogyan a feketékkel bántak az emancipáció előtt. Az ágyneműnket sokkal ritkábban cserélik, mint az amerikaiakét, a szőnyeget a mi emeletünkön egyetlenegyszer sem tisztították ki, mióta itt lakom, hihetetlenül mocskos és poros. Az előcsarnok túlsóoldalán lakó amerikai, egy öreg firkász, aki állandóan az írógépet csepeli, néha alsógatyában kijön a folyosóra, fog egy seprűt, és erőteljesen pucolni kezdi; ez neki amolyan szobatorna-féleség. Mindig szólni akarok neki, hogy ne csinálja, mert csak fölkavarja a port, a szőnyeg pedig marad olyan koszos, amilyen volt, de nem akarom megfosztani a testmozgástól. Néha, amikor berúgok, azt hiszem, hogy ez az amerikai tulajdonképpen FBI-ügynök, és az a feladata, hogy engem figyeljen.

Mi kapjuk a legócskább ágyneműt és törülközőt, magam tisztítom a WC-met. Röviden: mi vagyunk legalul.

A szálloda személyzete, azt hiszem, ingyenélőknek tart bennünket, akik azért jöttünk Amerikába – a becsületesen gürcölő kefehajúak földjére – hogy kizabáljuk őket a vagyonukból, az otthonukból. Ezt már ismerem. A Szovjuzban is mindenki az élsőködőkről nyavalygott, meg arról bőfögött, hogy a társadalom hasznos tagjának kell lenni. Tíz éve vagyok író. Nem az én hibám, hogy egyik államnak sincs szüksége a munkámra. Végzem a dolgomat – de hol a pénzem? Mindkét állam a maga rendszerének az igazságosságáról bőfög, de hol az én pénzem?

A szállodaigazgató ki nem áll engem. Ostoba, szemüveges nő, a neve Rogoff, orosz–lengyel név. Edik Brutt támogatására adott szobát. A francnak kellett a támogatás, mikor a szálló tele volt üres szobával, és csak az Isten tudja, ki hajlandó ilyen alkóvokba költözni. Mrs. Rogoff nehezen talál hibát bennem, pedig nagyon igyekszik. Kihasználja a lehetőségeket. Például kezdetben havonta kétszer fizettem, de később hirtelen követelődni kezdett, hogy fizessek egy hónapot előre. Formailag igaz lehetett, de nekem sokkal kényelmesebb volt havonta kétszer fizetni, azokon a napokon, amikor megkaptam a segílyt. Meg is mondtam neki. – De fehér öltönyre megpezsőre telik, szóval van pénze – felelte.

Próbáltam kitalálni, milyen pezsgőre, miféle pezsgőre gondol. Néha ugyan ittam kaliforniai pezsgőt, leggyakrabban Cirillel, egy fiatal leningrádi sráccal, de honnan tudhatna erről? Általában a Central Parkban pezsgőztünk. Csak valamivel később jutott eszembe, hogy amikor régi barátomnak, Hacsaturjannak, a festőnek – az ő képei lógnak az alkóvomban – a születésnapjára készültünk, tényleg vásároltam egy üveg tízdolláros szovjet pezsgőt, és a frizsiderbe tettem, hogy magammal vihessem az esti ünnepségre. Mrs. Rogoff bizonyára naponta személyesen ellenőrizte a frizsideremet, vagy erre utasította a takarítónőt, aki (nem) takarította a szobámat. – És maga még szociális segílyt kap – mondta Mrs. Rogoff. – Szegény Amerika! – kiáltotta szenvedélyesen. – Én vagyok szegény, és nem Amerika – feleltem.

Hogy miért ellenséges velem szemben, azt csak később értettem meg. Amikor beeresztett a szállodába, azt hitte, zsidó vagyok. Azután, amikor alaposabban megnézte kicsorbult kék zománckeresztemet, egyetlen tulajdonomat és díszemet, rájött, hogy nem vagyok zsidó. Egy bizonyos Marat Bragov, azelőtt a moszkvai televízió munkatársa, aki akkor még a Winslow-ban lakott, elmondta, hogy Mrs. Rogoff panaszkodott neki Edik Bruttra, aki, lám, becsapta őt, és egy oroszot hozott a nyakára. Nos, uraim, ezért tudom első kézből, mi az a megkülönböztetés. Csak vicelek – a zsidók a

szállodában nem élnek jobban, mint én. Azt hiszem, Mrs. Rogoffnak nem is annyira az fáj, hogy nem vagyok zsidó, hanem hogy nem látszom boldogtalannak. Tőlem csak egy dolgot várnak el – látsszon rajtam a boldogtalanság, tudjam a helyem, és ne sétafikáljak új, majd egy még újabb öltönyben a döbbszent bémészködők szeme láttára. Azt hiszem, ha mocskos, púpos és öreg volnék, ahányszor csak rám nézne, minden pillantás gyönyörűséget okozna neki. Az megvigasztalná. De hogy csipkés ing és fehér mellény egy segélyeztetten?! Nyáron bő, fehér nadrágot hordok, fatalpú szandált meg testhezálló trikót – az abszolút minimumot. De még ez is ingerli Mrs. Rogoffot. Egyszer, amikor összeakadtunk a liftben, gyanakodva bámulta a szándálomat meg a meztelen, barna lábfejemet, majd azt mondta: – Maga olyan, mint egy... hippí. Ruszki hippí – tette hozzá mosolytalanul.

– *Nyet* – feleltem.

– *Da, da* – állította határozottan.

A személyzet többi tagja elviselhetően bánik velem. Csak egy japánnal vagyok jó viszonyban, bár lehet, hogy kínai, nem tudom, de mindig mosolyog rám. Köszönök még egy turbános indiainak is, mert ő is tetszik. A többiek különböző mértékben megsértettek, és csak akkor szólok hozzájuk, amikor kifizetem a számlát, esetleg cédulán vagy telefonon üzenetet hagyok.

Igy élek. A napok múlnak, egyik a másik után; a szállóval szemközt, a Madison sugárúton majdnem teljesen elbontottak egy egész háztömböt, amerikai felhőkarcoló fog nőni a helyén. A zsidók, a félzsidók és az álzsidók egy része elköltözött, a helyükre újak jöttek. A közösségi életben találnak kapaszkodót, akárcsak a feketék a maguk Harlemjében; esténként kiözönlenek az utcára, leülnek a szálló ablakmélyedéseibe, néhányan a papírzacskókba dugott üvegeket szivornyázzák, az életről beszélgetnek. Ha hideg van, a hallban gyülekeznek, elfoglalják az összes ülőhelyet, azután a hallt betölti a mormolás kavargása. A szállodaigazgatóság harcol a szovjet bevándorlók közösségi szokásai, a cigány tábortüzek iránti vonzalmuk ellen, de sikertelenül. Lehetetlen megtiltani nekik, hogy összegyűljenek, és kiüljenek a szálloda elé. És bár az üldögélés rusztikus szokása biztosan elijeszti a potenciális áldozatokat, akik esetleg becsúsznának a szállodába, az igazgatóság, úgy látszik, beletörődött – mit lehet tenni?!

Nagyon kevés kapcsolatam van velük. Soha nem állok meg náluk, nem látogatom meg őket, csupán egy „Jó estét!”-re vagy egy „Üdv mindenkinek!”-re szorítkozom. Ez nem azt jelenti, hogy rossz véleménnyel vagyok róluk. De vándoréletem során az oroszok és az orosz zsidók – nézetem szerint a kettő egy és ugyanaz – oly sok változáttal ismerkedtem meg, hogy többé nem érdekelnek. Néha az „orosz” tisztábban mutatkozik meg a zsidókban, mint az igazi oroszokban.

Igy hát nem állok meg velük a szálloda előtt, hanem megyek a szobámba. Miről is beszélgetnénk? A balszerencséjükről, arról, milyen fáradtak a taxizástól, vagy arról, amit éppen csinálnak. Nemrég kifelé, New Yorkba menet, elhaladtam mellettük, és odaszóltam: „Üdv mindenkinek!” Egy új fiú, küllemre grúz zsidó vagy még inkább igazi grúz, aki zsidónak álcázta magát, hogy emigrálhasson, utánam kiáltott: – Hé, te is orosz vagy?

– Már elfelejtettem, hogy igazából mi vagyok – válaszoltam elmenőben.

Visszafelé, vagy két órával később, megint melléjük értem, most New Yorkból jövet. Kiszúrt ugyanaz a bajszos, füstös képű fickó, és sértett hangon rám szólt: – Hé, meggazdagodtál vagy mi, hogy nem akarsz leállni velünk dumálni? – Ezt nevetségesnek találtam, röhögőm kellett, de akkor sem álltam meg, el akartam kerülni az is-

merkedést. Már így is túl sok az orosz ismerősöm. Ha az ember ilyen kurva rohadt helyzetben van, nem igazán örül a szerencsétlen barátoknak és ismerősöknek. És majd minden orosz magán viseli a szerencsétlenség lenyomatát.

Már a hátukról megismerni őket, a tartásukban ott a gyötrő depresszió. Bár alig érintkezem velük, mégis felismerem őket a liftben. A depresszió az ismertetőjegyük. A földszint és a tizenhatodik között beszélgetést kezdeményeznek az emberrel, érdeklődnek, hogy az új bevándorlók egytől egyig megkapják-e az amerikai állampolgárságot az Amerikai Bicentenáriumi alkalmából; esetleg megkérnek, írják kérvényt az Elnöknek ezzel kapcsolatban. Mi a szart akarnak kezdeni az állampolgársággal? Hát azt nem tudják.

De haladhat a beszélgetés az ellenkező irányba is.

– Hallottad? Októberben kiengednek bennünket!

– Hova engednek ki? – kérdem.

– Hogyhogy hova? Oroszországba. Egy pilóta disszidált a Szozjuzból a vadászgéppel, és most cserébe érte visszaengednek minket, érted? Egy disszidált, erre kétezeret visszaeresztenek. Kétezeren akarnak hazamenni. És a jelentkezők fele azzal kezd, hogy kéri, küldjék a gépről egyenest munkatáborba, mert le akarja tölteni a büntetését, amiért elhagyta Oroszország anyácskát. Te nem akarsz visszamenni? Ha valakit befogadnának, az te vagy. Azt hallottam, megint megjelentél a *Pravdában* meg az *Izvesztyijában* is; nem?

– Ó, az retentő rég volt – felelem –, még júniusban. Lefordítottak egy részletet a londoni *Times*ből, és még azt is eltorzították. Nem, eszemben sincs, mi a szart csinálnék ott? Azonkívül szégyellnék is visszamenni. Kinevetnének. Nem megyek. Soha nem megyek vissza.

– Még fiatal vagy – mondja. – Próbálkozz, hátha bejön itt is. De én megyek – folytatta halkán. – Otthon óriási terveim voltak, tudod, túl nagyra voltam magammal, de amikor ideértem, rájöttem, hogy semmi se megy. Békét akarok. Valahol Moszkvától délre, egy kunyhót Tula környékén; fognék egy kis halat, vadásznék, állást szereznék, és tanítanék a falusi iskolában. Ez itt a pokol – mondta. – New York az elmebeteg város. Visszamegyek, eleget szarakodtam már itt. Sehhol sincsen az a kurva nagy szabadságuk, csak próbálj egy szót szólni a melóban. Se zűr, se balhé, csak a lábad sem éri a földet.

Különböző helyeken dolgozott, főleg mosogatott. Heti negyvenhét dollár munkanélküli-segélyt kap. A West Side-on lakik, valahol a Nyolcvanas utcák vidékén, és egy barátját látogatta meg a szállodában.

– Tudsz sakkozni? – kérdezte, amikor elbúcsúztunk.

– Ki nem állhatom – feleltem.

– Hát vodkát iszol-e?

– Azt igen – mondtam –, de már nem túl gyakran.

– Itt még inni sem lehet – panaszkodott. – Leningrádban, ha az ember ledöntött hét decit, és alábélelte valami finom kajával, körülrepülte a várost, mintha szárnya nőtt volna, és a világ tetején érezte magát. Itt, ha iszol, csak elkábulsz, vagy még rosszabb. Ugorj föl hozzám – mondta. – Főzök neked borscsot.

Ellentétben velem, ő borscsot csinál valami különleges répából. Mindig arról nyafognak, hogy itt nem lehet inni. Lehet, csak másmilyen. A pia nyomasztóan hat – azt hiszem, rövidesen lemondok róla.

Régebben a *Russzkoje Gyelo* című újságnál dolgoztam, itt, New Yorkban; akkoriban „az emigráció” problémái érdekelték. A *Dezillúzió* című cikkem után kirúgtak a lapból, a kísértés megszűnt. A családom fölbomlott; a szerelem, amit a Nagy Szerelemnek hittem, az utolsókat rúgta éppen; én magam alig éltem. Mindezeket az eseményeket az a rohadt február huszonkettedike koronázta, amikor felváltam az ereimet a divatos Zoli modellügynökség bejáratánál, ott, ahol Jelena akkoriban lakott, azután egy hét csavargóélet következett Manhattan belvárosában. Amikor a szállodában találtam magam, vagy inkább, amikor ott ébredtem, hirtelen rájöttem, hogy hiába futok rossz hírem elől; emberek hívtak, és jártak a nyakamra, akikben rendületlenül élt még a szovjet hit, hogy az újságírók segíthetnek rajtuk. – Ne hülyéskedjete, emberek, nem vagyok újságíró; se lapom, se barátaim, se kapcsolataim. – Mindent megtettem, ami tőlem telt, hogy kitérjek e találkozások elől, azt mondtam, magamon sem tudok segíteni, de így is maradt néhány ügy, amit képtelen voltam elhárítani. Például meg kellett látogatnom „Szása bácsit”, az ismerőseim ragaszkodtak hozzá. – Segítened kell rajta, öregember, csak beszélj vele, és megkönnyebbül.

Elmentem hozzá. Mintha egy kutya lett volna a lakótársa. Körülpillantottam, kerestem a kutyát, de nem volt sehol.

– Biztosan van kutyája – mondtam neki.

– Nem, sosem volt – felelte rémülten. – Összekever valakivel.

Összekevertem, tényleg. Csontok, száraz keksz, kenyérhaj, ételmaradék borította a padlót kemény, vastag rétegben, akár a kavics a tengerpartot. A megkövült maradványok ugyanilyen rétegesen heverték az asztalon, a komódon, az ablakpárkányon, minden vízszintes felületen, még a székeken is. Közönséges, lompos, szánni való öregember volt, az arca csupa ránc. Tudtam, hogy egész életében a tengerről és a tengerészről írt. Tengeri történeteit *A Föld körül* és más szovjet lapok közölték.

– Úgy vártam, hogy találkozzunk – sóhajtotta. – A helyzetem kétségbeejtő, nem tudom, mit tegyek; nagyon hiányzik a feleségem. Ő orosz. – Bekeretezett fényképre mutatott, fáradt asszony bámult rám az üveg alól.

– Miért is jöttem ide? – folytatta. – Nem tudom megtanulni a nyelvet. Nagyon rosszul élek. Szociális segílyt kaptam, havi kétszáznyolcvan dollárt, azután elértem a nyugdíjkorhatárt, és nyugdíjat adtak, az csak kétszáztizennyolc dollár. Két csekket kaptam, és mint becsületes ember elmentem a Szociális Osztályra, azt mondtam: „Itt a két csekk. Nem kérem a nyugdíjat, inkább a segílyt. A lakbérem havi százharminc dollár, így csak havi nyolcvannyolc marad ételre, abból nem jövök ki, éhen fogok halni, rossz a gyomrom.” Jóhízeműen mentem oda, elmondtam nekik, visszavitettem a csekket. Azt felelték: „Nem tudunk mit csinálni. A törvény szerint csak nyugdíjat kaphat.” – Majdnem sírt.

– Minek jött ide? – kérdeztem gonoszul.

– Tudja, mindig a tengerről írtam. Amint kikötött egy hajó, én rögtön ott voltam. A tengerészek szerettek. Meséltek a nagyvilágról. Látni akartam. Mit csináljak? – a szemembe pislogott. – Vissza akarok menni a feleségemhez. Ő olyan jó. – Sírt.

– Menjen a washingtoni szovjet követségre – javasoltam. – Talán visszaengedik. Persze ki tudná megjósolni? Sírjon, kunyeráljon. Nem írt ellenük semmit, igaz?

– Nem – felelte –, csak egy történetet írtam a tengerről, nemsokára megjelenik angolul egy folyóiratban, de nem szovjetellenes, a tengerről szól. Figyeljen, nem zárnak be, ugye nem? – kapaszkodott az ingem ujjába.

– Figyeljen, miért zárnák be...

Ki a francnak van szüksége magára, akartam hozzátenni, és a gúnyos megjegyzések már ott voltak a nyelvemen, de visszafogtam magam. Nem sajnáltam. Előtte ültem a mocskos székén, amiről lesöpörte a morzsákat és a szemetet. Ő az ágyon ült, öreg lába a kék papucsban előttem meredezett. Visszataszítónak láttam, piszkos, buta öregembernek. Más nemzedékhez tartoztam, és bár én magam is gyakran zokogtam a párnámba, ha Jelena nincs, leszartam volna az egész emigrációt. Engem a szerelem halála, a szerelem nélküli világ borzasztott el. De ott ültem előtte soványan, átlagosan, barnán, farmerben és feszes dzsekiben, vékony combom ültömben kifelé görbült – egy adag gonosz gúny. Kívánhatnám neki, hogy legyen olyan, mint én, váltsa be félelmét az én gúnyos rettegésemre, de nem lehet olyan, mint én.

– Gondolja, hogy beengednek? – kérdezte behízsgálón.

Biztos voltam benne, hogy nem, de meg kellett nyugtatnom. Semmit nem tudtam róla, leszámítva, amit ő maga mondott el; nem lehet olyan ártalmatlan, mint amilyenek jelen helyzetében látszik.

– Meg akarom kérni magát – mondta, amikor látta, hogy felállok a székből –, senkinek ne szóljon a beszélgetésünkről. Kérem.

– Nem fogok – mondtam. – Elnézést, de várnak.

A kék papucs velem csoszogott az ajtóig. A liftben megkönnyebbülten sóhajtottam. Kibaszottul hülye szegény.

Mindenesetre elmeséltem Levinnek, hogy miről beszélünk. Merő rosszindulatból.

Külsőre David Levin pont olyan, mint a népszerű szovjet filmek kémje vagy *agent provocateur*-je. Nem vagyok a portrék mestere. Küllemének legjellegzetesebb része a kopasz búbja, csak a feje széléről lógnak szőrpamacsok. Nem ismertem, de hallottam, hogy a hátam mögött mocskos dolgokat terjeszt rólam. A legnagyobb rémhírterjesztő ez a Levin. A GULAG második kötetében szereplő Lenya Koszogortól hallottam. Oly mélységes közönyt éreztem az egész régi, új és eljövendő orosz emigráció iránt, hogy csak röhögni tudtam. De legnagyobb meglepetésemre, amikor beköltöztem a szállodába, egy nap meglátogatott Levin, és szemrehányóan azt mondta, hogy öntelt vagyok, és nem akarok beszélni vele. Azt feleltem, nem vagyok öntelt, de most rohannom kell, néhány órán belül visszajövök, és beugrom hozzá. Úgy is tettem.

Egyetlen orosz, aki akár csak egy csipetnyi intelligenciával rendelkezik, sem találhat semmi titokzatosat egyetlen más oroszban sem. Ezernyi jel mutatja nyomban, kicsoda-micsoda a másik. Levin olyan ember benyomását kelti, mint aki mindjárt hisztériás rohamot kap, és sikoltozni kezd. Már előre tudom, mit fog sikoltozni. Rögtön valami ilyesmi következik: – Mit bámultok, a bandza kurva életbe?! Azt akarjátok, hogy kinyomjam a gülüszemeteket, tetves, mocskos téglák?! – Ez az alvilági futam testesíti meg benyomásaimat Levinről. Semmit sem tudok az életéről, de gyanítom, hogy köztörvényesként ült a Szozjuzban. Vagy sem.

Levin azt állítja magáról, hogy újságíró. De a cikkek, amiket ugyanabba a *Russzkoje Gyelóba* írt, tele vannak baromságokkal – olyan kijelentésekkel, hogy a Szozjuzban csak a KGB-ügynökök laknak szép új házakban, meg más mesékkel. Most azt mondja, moszkvai újságíró, de amikor egyszer futólag találkoztam vele Rómában, azt állította, hogy egy arhangelszki lapnál dolgozott. Minden, amit magáról mond, kétes. Egyrészt azt állítja, hogy nagyon jól élt a Szozjuzban, és amikor riportra küldték, „a Központi Bizottság gépén repült”; másrészt meg, hogy szenvedett az ottani antisze-

mitizmustól. Most kizárólag abból él, amit zsidó szervezetektől vagy közvetlenül a zsinagógából kap. És ez a maga módján szintén szociális segély. Volt egy hasműtétje, a balszerencséjét, azt hiszem, arra használta, hogy pumpolja az amerikai zsidókat. Annyi szükségem van rá, mint fasznak a kézibilincsre. Kit érdekel egy rozzant, ötvenes pasas egy ócska szállóból, aki drámát ír ÁDÁM ÉS ÉVA címmel? Szemérmesen felolvasta nekem. Azt mondtam neki – szintén szemérmesen, mivel még Levint sem szívesen sértegetem –, hogy más irodalmi formákkal foglalkozom, ezért nem tudom megítélni a munkáját. Nem mondhattam meg neki, hogy az ÁDÁM ÉS ÉVA nem irodalmi forma, hanem a nyugati életforma kibaszott tébolyának egy formája, melybe nyakig süllyedtünk valamennyien, amint ideérkeztünk. Ő még úgy-ahogy kitart, mások már megőrültek.

Első beszélgetésünkkor Levin mocskolta a szállót és valamennyi lakóját, de világos volt, hogy nyomorultul magányosnak érzi magát, és időről időre ráakaszodik valakire. Én voltam soron. Magával vonszolt egy zsinagógakonzertre, és bemutatott egy alacsony zsidó asszonynak, aki beszélt oroszul. Első alkalommal láttam istentiszteletet zsinagógában, érdeklődéssel és tiszteletudón ültem végig a szertartást, figyelmes voltam és illedelmes, míg Levin megállás nélkül egy kis öregasszonnyal sutyorogott. Levinnek hála bekerülhettem volna ebbe a világba, de unalmasnak találtam; a zsidó családi vacsorák, melyekre meghívtak volna, nem illettek az alkatomhoz. Szeretem a *gefílte* halat meg a töltött heringet, de jobban vonzódok a töltött fegyverekhez, a kongresszusokhoz és jelszavakhoz, mint mindjárt látni fogják. A normalitás untatja a kis Eddie-t; Oroszországban visszariadt tőle, és itt sem fogják belecsábítani a munka és pihenés taposómalmába. Nincs az az isten.

Ám Levin még ezek után is meglátogatott néhányszor. Bár lelkiismeretesen elültettem magamban a felebarátaim iránti szeretetet, és hittem abban, hogy a szerencsétleneket szánni kell, és bár Levinre ráillettek a „szerencsétlen emberről” kialakított fogalmaim, és rosszindulatú alkata ellenére is igazi sajnálatot éreztem iránta, mégis meg kellett szakítanom kapcsolatunkat. Amit a szobámban látott vagy tőlem hallott (bár számítottam rá, hogy meghamisítja, fölfújja és eltorzítja), gátlástalanul és eszelősen eltúlozva adta tovább. Mao Ce-tung arcképe a falon azt jelentette, hogy belépek a Kínai Pártba. Hogy mi lehet a Kínai Párt, azt nem tudom, de le kellett építenem az oroszokat, és Levin a leépítés szerény, rosszindulatú áldozata lett. Köszönök neki, és olykor fél percet is eltöltök a társaságában, ilyenkor folyamatosan hazudok. Nem hisz nekem, de figyel, azután otthagynom. – A biznisz – mondom –, dolgom van.

Az emberek szájalmasnak és gyökértelesen látszanak szokott környezetük, szokott munkájuk nélkül, életük mélypontján. Egyszer kiautóztunk Long Beachre úszni egyet Marat Bagrovval, a vad zsidóval. Ő agyalta ki a tüntetést az Ötödik sugárúton tartott tüntetés ellen, melynek az volt a célja, hogy a zsidók szabadon elhagyhassák a Szozjuzt. Olyan jelszavakkal vonult föl, mint: „Elég a demagógiából!” meg „Itt segítsenek minket!” Szóval kimentünk Long Beachre. Marat Bagrov vezette a kocsit, amit másnap megfújtak tőle, két utasa volt, egy Nahum nevű valahai szovjet biciklibajnok, meg én. Csoportosan akartunk meglátogatni két mosogatót, akik egy Long Beach-i nyugdíjasotthonban dolgoztak. Futó pillantást vettem a felszuterén szobákra, ahol a mosogatók laktak – egyikük volt zenész, a másik volt targoncakereskedő –, és át-másztam a strandot övező kerítésen, hogy megspóroljam a kétdolláros belépőt.

Sirályok, a tenger, sós köd, macskajaj. Sokáig feküdtem egyedül, a világ elsüllyedt körülöttem. Később Bagrov és Nahum is lejöttek a partra.

– Kurva emigráció! – A harmincnégy éves exbajnok állandóan ezt hajtogatta. – Amikor megérkeztem New Yorkba, lementem valami újságért, megvettem a *Russzkoje Gyelót*, és benne volt a cikked. Mintha kalapáccsal vágta volna fejbe. Mit csináltam, gondoltam magamban, mi a kurva istennek jöttem ide?

Míg beszélt, lyukat ásott a homokba. – Kurva emigráció! – ez volt az állandó refrénje. Már több munkahelye is volt. Utoljára bicikliket javított; két másik munkással, egy Puerto Ricó-ival meg egy feketével együtt sztrájkot szerveztek; egyenlő bért követeltek a munkájukért. Az egyik két és fél dollárt kapott egy órára, a másik hármat, a harmadik három és felet.

– A főnök hívatta a feketét, és amikor bement hozzá, azt kérdezte: „Miért nem dolgozol munkaidőben?” – mesélte Nahum, míg a lyukat ásta automatikusan. – A fekete azt felelte a főnöknek, hogy orvoshoz kell mennie, azért hagyta abba korábban. Akkor megkérdezte a Puerto Ricó-it, hogy miért hagyta abba hamarabb. Az is megijedt, és azt mondta, hogy behívták a Társadalombiztosítási Központba. Én viszont megkérdeztem a főnököt, hogy miért nem kapunk egyenlő munkáért egyenlő bért... – Nahum tűzbe jött. – Kirúgta a feketét, azt mondta neki: „Tűnés.” De én magamtól léptem le. Most hegesztő vagyok... ágyakat hegesztek, nagyon drágák, stílbútorok. Először hegesztek, aztán lecsiszolom az illesztéseket; ha nincs se lyuk, se folt, rendben, ha van, akkor újrahegesztem és újraciszolom. Mikor hazamegyek, tele a hajam vasszemcsével...

Nahum a Broadwayn lakik, a West Side-on; van ott egy szálló, pont, mint a miénk, telerakják zsidókkal. Nem tudom, a szobák milyenek, de a környék rosszabb, sokkal keményebb.

– Dugod a fekete nődet? – kérdezte Bagrov tárgyilagosan.

– Azt nem, már nem – felelte Nahum. – Túl pofátlan lett. Azelőtt öt volt a taksa, most hét ötven. Az nem is számítana, de egyszer éjjel kettőkor dörömböl, beengedem, erre azt mondja: „Dugjunk.” Mondom, rendben, de ingyér. „Ingyér? – azt mondja –, nem létezik.” Erre azt mondom: „Csak egy tízesem van, ez az összes pénzem.” „Add ide a tízest – mondja erre –, holnap hozom a visszajárót, és akkor ingyen csinálom.” Dugtunk egyet, és fölszívódott egy hétre. Nekem meg nem volt több pénzem. Egy hét múlva visszajött, előre kérte a pénzt, de egy szót sem szólt a visszajáróról. Erre azt mondtam: „Takarodj innen a búsba.” Ő meg vinnyog: „Csak két dollárt adjál, feljöttem hozzád, a portás kinyitotta az ajtót, és felhozott a liften, két dollárt ígértem neki, amiért beengedett.”

– Adtál neki? – kérdezte Bagrov érdeklődve.

– Adtam – felelte Nahum –, de dögöljek meg, ha még dolgom lesz vele. Stricije van.

– Na, akkor tényleg jobb, ha nem – mondta Bagrov.

– Kurva emigráció! – sóhajtott Nahum.

– Lopni, rabolni, ölni kell – mondtam. – Szervezzünk orosz maffiát!

– Ha megírnám nekik levélben – szólt közbe Bagrov, oda sem figyelve rám –, már a haveroknak odahaza a Szovjetunióban, egy kurva szót sem értenének az egészből. Van egy barátom, nagyon jó srác, mindig arról ábrándozott, hogy kimegy az olimpiára. Megírom neki, hogy kocsival mentem a montreali olimpiára – meg fog örülni az irigységtől. Sőt melóm sem volt, a munkanélküli-segélyből mentem Montrealba.

– Sose fogod tudni megmagyarázni, hogy kocsit ide meg Montreal oda, ki vagy rúgva, és itt ülsz a szarban. Lehetetlen megmagyarázni – mondta Nahum. – Kurva emigráció!

– Nem, nem lehet megmagyarázni. És ha kijönne, akkor nem érdekelné Montreal, hanem ő is itt ülne a szarban. Ami pedig a kocsit illeti, százötvenért vettem. Szarláda.

Amikor befejeztük a fürdést – ők felnőtt létükre úgy bukfenceztek a hullámokban, mint a gyerekek, amit én, Eddie-baba, nem bírtam sokáig –, a nap már lement, mi voltunk az utolsók a strandon. Arról beszéltünk, hogy Amerikában milyen kevesen úsznak be. A többség csak ül a parton, vagy térdig érő vízben pancsol, míg a Szozjuzban az emberek kipróbálják, hogy ki tud a legmesszebb úszni, és a túlbuzgókat a mentőcsónakok horgásszák ki, és kényszerítik a part felé.

– Ez az alapvető különbség az orosz és az amerikai jellem között – nevettem. – A maximalizmus.

Visszasétáltunk a mosogatók félszuterénjéhez, és lakomát csaptunk – egyikük szobájában. Két mosogató, egy hegesztő, egy munkanélküli meg egy szociális segélyezett lakomája. Ha néhány éve a Szozjuzban jövünk össze, más társaság lettünk volna: egy költő, egy zenész, egy szovjet sportbajnok, egy milliomos (Szemjonnak, az egyik mosogatónak kábé egymilliója volt Oroszországban) meg egy országszerte ismert tévés újságíró.

– A főnök tudta, hogy társaság jön hozzánk, és egész nap rajtunk tartotta a szemét, azért nem tudtunk annyi kaját megfűjni, mint máskor – szabadkoztak a mosogatók. Felfaltuk a préselt csirkét, jókedvűen beszélgettünk, töltögettünk a félgallonos whiskysüvegből – mindezt kapkodva, mert már sötét volt, és még vissza kellett autózunk Manhattanbe.

A zenész azért dolgozott itt, hogy pénzt gyűjtsön a jegyre Németországba; ki akart próbálni egy másik változatot is, hátha ott jobb. A hegedűje a sarokban állt, gondosan rongyokba csomagolva a tokja tetején. A mosogató aligha járult hozzá az ujjtechnikája fejlesztéséhez. A zenész igazából nem volt egészen biztos abban, hogy Németországba akar menni. Legalább ennyire tervezte, hogy elszegődik tengerésznek egy libériai hajóra, továbbá el akart utazni Kaliforniába is.

Hogy mi vár ránk a jövőben, azt színesen vázolta előttünk a mosogatók egyik munkatársának megjelenése. Öreg ukrán volt. Heti hatvanhat dollárt kapott ugyanazért a munkáért. – Nagyon béketűrő szegény, a főnök kifacsarja. Azonkívül öreg már, nem tud olyan gyorsan dolgozni, mint mi – mondták a mosogatók az öreg füle hallatára, és csöppet sem szégyellték magukat. Az ukrán zavartan mosolygott.

Elköszöntünk a vendégszerető mosogatóktól, és a hűvösödő időben nekivágtunk New Yorknak a gyönyörűségek amerikai utakon. Autóztunk, tomboltunk, átkozódunk, dühöngtünk, de hamarosan elválunk, és mindenki magányosan ébred majd.

A Winslow Szálló. Beköltöztem, úgy gondoltam, egy hónapra csak, hogy visszanyerjem a formám, és körülnézzek; úgy terveztem, később lakást bérelek a Villageben, vagy padlásszobát a Sohóban. Most meghatónak látom saját naivitásomat. Százharminc – mindössze ennyit tudok fizetni. És ennyi pénzért csak a C vagy a D sugárútra költözhetek. Így nézve a dolgot, a Winslow Szálló maga az Isten lába. Legalább a központban van, spórolhatok a közlekedésen; mindenhova gyalog megyek. Ami a lakókat illeti, hát, végül is nem kell közösködnöm velük.

Lakik a szállodában néhány kultúrember is. Edik Brutt például, aki vegetáriánus, állandóan olvas; szélesíti a látókörét. Görög és latin lírát olvas, meg Omar Khajjamat, Shakespeare műveit, meg kínai filozófiát, persze oroszul. Ediknek, ennek a kedves, halk, bajszos kis pasasnak van egy amerikai barátja; magas, negyvenes férfi, sok

nyelvet beszél. Máskülönbén hasonlít Edikre – nőekkel nem érintkezik, negyvenévesen a mamájával lakik. Ez a Bant nevű amerikai gyakran viszi Ediket orgonazenét hallgatni. Kulturált szórakozás. Én öt percig sem bírnám. Edik szereti. Tisztelem érte.

Edik operatőr volt Moszkvában. Vagy segédoperatőr. Csöndben él, enni ad minden látogatójának, pénzt kölcsönöz – az utolsó dollárját odaadná –, ő is szociális segílyt kap.

A szálló másik intellektuelje egy magas, lenszöke, harminchárom éves férfi, Zsenya Knyikics, a költő. Jellegzetes leningrádi családnév – igen kifinomult. Képzetségére nézve filosz, megvédte disszertációját, melynek címe ez volt: DOSZTOJEVSKIJ SZTYEPANCSIKOVO FALU ÉS LAKÓI CÍMŰ ELBESZÉLÉSE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KÜLÖNCSÉGRE. Belsősegeket és hurkát süt az alkóvjában, mely egy sötét lichthofra néz; ágyán ott kuporog egy csúnyácska amerikai lány, aki angolul tanítja; körös-körül a falakon papírdarabkák angol kifejezésekkel, olyanokkal, mint „dolgozni akarok”. A kijelentés nem fedi a valóságot, Zsenya nemigen akar dolgozni; jelenleg igyekszik kihúzni a szociális segílyből. – Én komoly tudós vagyok – mondja nekem. Talán az is; miért ne? De mindketten tudjuk, hogy a komoly tudós tudására – Gogol- és Dosztojevskij-szakértő, valamint esztétikaoktató – a szarnak sincs szüksége ideát. Itt komoly mosogatókra van szükség, olyan emberekre, akik elvégzik a piszkos munkát, még hozzá minden irodalmi utalás nélkül. Itt az irodalomnak is megvan a maga maffiája, a művészetnek is megvan a maga maffiája, és mindenféle biznisznek megvan a maga maffiája.

Az orosz emigrációnak is vannak maffiózói. Szemben velem a lenszöke Zsenyát mindez készületlenül érte. Ő is a *Russzkoje Gyelónál* dolgozott, akárcsak én a magam idején, az orosz emigráció egyik főmaffiózója, Mózes Jakovlevics Borodatyk keze alatt. A maffiózók soha senkit nem engednek közel a húsosfazékhoz. Egy lófaszt. Ez létkérdés, hús- és kenyér- és nőkérdés. Ezt már ismerjük; próbálj csak betörni a Szovjet Írószövetségbe! Ízzé-porrá zúznak. Mert ez létkérdés. Tánc a húsosfazék és a puncsi körül. Élethalálharc. A Jelena-félék puncijáért. Nem vicc ám.

Néha hideg düh fog el. Kinézek kis szobámból a szomszédos épületek magasba szökő falára, végig a hatalmas és rettenetes városon, és megértem, hogy ez véresen komoly. Vagy a város, vagy én. Vagy olyanná válok, mint a szánni való öreg ukrán, aki meglátogatta mosogató barátimat a lakomán – mert bármilyen megalázottak és szánalmasak vagyunk is, ő még megalázottabb és szánalmasabb –, vagy pedig... Ez a „vagy pedig” annyit tesz: „győzelem”. Hogyan? Ki a franc tudja... – talán úgy, hogy földig rombolom a várost. Miért sajnálnám? Ő sem sajnál engem. Persze másokkal összefogva; nem egyedül vagyok így. Mindenesetre az én hullámat nem fogják úgy kivinni a Winslow Szállóból, mint valami hülye deszkát.

A rettenetes komolyság, helyzetem pátosza mellbe vág, amikor reggel fölbredek. Fölugrom, kávé iszom, kimosom fülemből a szívszaggató orosz dalok és költemények foszlányait meg az orosz delírium egyéb törmelékeit, és a papírjaimhoz ülök, vagy az angolhoz, vagy valami írnyalóhoz. Kitekingetek az ablakon. Émelygek ezektől az épületektől. Faszfejek! Mióta itt vagyok, rengeteget káromkodom. Ebben a rendszerben sose fog bejönni nekem, gondolom szorongva, míg lenézek az előttem nyújtózó hosszú és nehéz útra. De meg kell próbálnom.

A legolcsóbb étel, abból se mindig elég; koszos kis szoba, szemét, ócska ruhák, hideg, vodka és az idegek – a második feleségem beleőrült. Tíz ilyen év Oroszországban, és most az egész előlről. Néha meg akarom kérdezni: „Hé, világ! Hol van az a

kibaszott igazságod?” Tíz évet güriztem ott végig, nap mint nap, hány versgyűjtemény, hány költemény és novella, mi mindent vittem véghez! A könyveimben meg tudtam rajzolni egy orosz ember jól felismerhető képét. És az orosz emberek olvastak engem, megvásárolták a nyolcezer gyűjteményt, amit az évek során legépeltem és szétosztottam, ismerték és fejből idézték a verseimet.

De egy nap rájöttem, hogy ott nem emelkedhetek magasabbra. Moszkva engem olvasott, Leningrád engem olvasott, a gyűjteményeim megtalálták az utat egy tucatszámú nagyobb városba, az emberek elismertek, de az állam nem. Próbálkozhattam a primitív terjesztési módszereimmel, ahogyan csak akartam, amit csináltam, soha el nem érte a tömegeket. Keserűséget éreztem, hogy olyasvalakit, mint Rozsnyevszkij, milliós példányszámokban adnak ki, de nekem soha egyetlen sorom sem láthatott nyomdafestéket. Basszátok meg a rendszereteket meg önmagatokat, gondoltam. 1964-ben abbahagytam a házalást a könyvekkel, és azóta nem dolgoztam. Elmegyek én innen a francba imádott feleségemmel, elmegyek a másik világba. Azt mondják, ott az írók szabadabban lélegezhetnek.

Így aztán idejöttem. Most már tudom, hogy nincs különbség az ott meg az itt közt, a kurva életbe. Ugyanazok a bandák mindenütt. De itt többet veszíthetek, mert orosz író vagyok, és orosz szavakkal foglalkozom. És úgy látom, hogy engem az underground világ dicsérete tett tönkre, a moszkvai underground figyelme, a művész-Oroszországgé, ahol a költő nem ugyanaz, mint ami a költő New Yorkban. Oroszországban a költő időtlen idők óta valami szellemivezér-féleség. Ott például nagy dicsőség megismerkedni egy költővel. Itt a költő lószar, és ezért van, hogy az Önök országában még Joszif Brodskij is nyomorúságosan él. Egyszer, amikor meglátogatott a Lexington Avenue-n, azt mondta, míg a vodkáját itta: „Ebben az országban elefántbőrre van szüksége az embernek. Nekem van, neked nincs.” – Keserűséget éreztem a szavaiból, mert Joszif Brodskij, aki nem hajolt meg az ottani világ szabályai előtt, engedett az ittenieknek. Megértettem a nyomorúságát. Végül is Leningrádban, minden gondja ellenére, tízezrek rajongtak érte, boldogan fogadták volna bármikor bármelyik lakásban, a gyönyörű orosz lányok, a Natasák és Tányák övei voltak mind, mert ő, a vörös hajú zsidó fiatalember, orosz költő volt. Költő számára nincs jobb hely Oroszországnál. Ott még a hatóságok is tartanak a mi fajtánktól. Időtlen idők óta.

És más barátaim, akik Izraelbe mentek; micsoda nacionalisták voltak! Abban a reményben emigráltak, hogy Izraelben majd talajt találnak szellemük, tehetségük, ötleteik számára; azt hitték, hogy az ő államuk. A francokat! Nem az ő államuk. Izraelnek nincs szüksége a szellemükre, a tehetségükre, a gondolkodási képességükre. Egyáltalán nincs. Izraelnek katona kell, akárcsak a Szozuznak – bal, jobb és engedelmesség! Zsidók vagytok, meg kell védenetek az országotokat! Csakhogy nekünk már okádkatnékunk van attól, hogy meg kell védenünk a kifakult és kivénhedt zászlóitokat, az értékeiteket, melyek rég megszűntek értékek lenni; okádkunk attól, hogy megvédjük, ami a „tiétek”. Elegünk van „a tiétekből”, vén marhák, mi magunk is vén marhák leszünk hamarosan, bár habozunk, hogy azzá legyünk-e, hogy azzá kell-e lennünk. Ne nyúljatok hozzánk. Nyúljatok inkább magatokhoz...

„Mi.” Bár különálló lényként gondolok magamra, mégis állandóan visszatérek ehhez a „mi”-hez. Most már sokan vagyunk itt. És be kell vallanom, épp elég köztünk az örült. Ez normális.

Itt van például egy bizonyos Lenya Chaplin, aki állandóan körbejárja az emigránsokat. Eredetileg persze nem Chaplin, azelőtt valami bonyolult zsidó vezetékneve

volt, de még Moszkvában beleszeretett Chaplin kisebbik lányába *in absentia*, és az ő tiszteletére vette fel az álnevet. Amikor az említett kisebbik lány férjhez ment, Lenya gyászolt, és megpróbálta megmérgezni magát. Ismertem Moszkvában is, egyszer nála jártam a születésnap buliján, rajtam kívül csak egy férfi volt jelen, Bondarenko, a féldrült filozófus, az orosz fasizmus ideológusa, anyagmozgató egy szeszraktárban. Elképedtem Lenya keskeny, villamoskocsihoz hasonlatos szobája láttán. A falak végig-végig világhírességekkel voltak kitapétázva, kicsiben és nagyban, több rétegben. Ott volt Oswald és Kennedy, Mao és Nixon, Che Guevara és Hitler... Sose láttam őrültebb szobát. Csak a plafon maradt nagyságmentes. Egyes hírességeket mások tetejére csirizelt, a papírréteg vastag volt, mint az ujjam.

Most, miután elég időt töltött különböző amerikai államokban – rossz nyelvek szerint különböző állami elmeegógyintézetekben –, Lenya New Yorkban eszi a Szociális Osztály kenyérét. Az egész összeget (kábé kétszázötven dollár) félreteszi. Utazni akar, esetleg belépni az amerikai hadseregbe. Az estéit a barátaival tölti, és azt eszi, amit az utcai kukákból guberál elő, hol egy szelet pizzát, hol más mocskos maradékot. Eközben megállás nélkül egy és ugyanazt a kijelentést ismételteti: – Egy morzsa meg még egy morzsa, így lakik jól a tyúkocska.

Ez az őrült Lenya – amúgy művelt fiatalember, olvasott Nietzschét, és írt valami buddhista parabolát három elefántról – szegről-végről rokonom. A második feleségemnek, Anna Rubinsteinnek volt egy unokahúga, aki Lenya első nője lett. A férjmájú Stella, akinek egy régi ismerősöm szerint akkora volt a taticája, mint a Finlandia pályaudvar, megkeféltette magát a colos, skizoid Lenyával. A „rokonom” szintén Izraelben élt egy darabig, mielőtt Amerikába jött.

Lenya mindig másnál ücsörög, és rágicsál valamit. Néha beugrik a szomszédomhoz, Edik Brutthoz.

– Faszfej – mondom neki –, mit csinálsz, már megint rémhíreket terjesztesz? Mindig itt lógsz, te szarevó! Otthon kéne ülnöd, és írni, te faszkalap, dolgozni! – mondom.

– Milyen trágár lettél, Limonov – feleli Lenya. Szakállas, kopasz, szakadt farmeres figura, kicsit tart tőlem. Már a fejformája és magas, görnyedt figurája is bizonyítja, hogy született bolond. Sem bűnt, sem balszerencsét nem látok ebben, csupán élvezettel erősítem meg a tényt.

A kis Szása Zelenszkijen az örület egészen más formája hatalmasodott el. Ez a bajszos felfújt hólyag hírhedt volt köreinkben, mivel egy emigránshoz képest gigantikus tartozásai vannak. Sehol nem dolgozik, semmiféle segélyezésben nem részesül, kizárólag hitelből él. A műtermében, amit nem másutt, mint az Ötvennyolcadik utcában bérel, havi háromszáz dollárért, a következő büszke jelmondat díszleg a falon: „Világ – tartozom neked!”

Zelenszkij a moszkvai Nemzetközi Kapcsolatok Intézetében végzett. A papája valami nagyfejű volt a *Krokogyiln*-nál. Amikor először érkezett Amerikába, Szasa közigazdászként dolgozott a tengeri szállítmányozásnál; ez volt a szakmája, és mivel tudott angolul, a szakterületére helyezték. Egész jól keresett, de persze az őrültség már ott kavargott benne, és áldozatokat követelt, testet akart ölteni. Szasa úgy döntött, hogy ő nagy fényképész, bár a Szozjuzban sosem fotózott. A girhes Szása, aki úgy fest, mint két orosz író, Bjelinszkij és Gogol kereszteződése, a fotográfiát választotta, azt hiszem, abban a hitben, hogy ebben a „menő” szakmában dől a pénz. Ha csak úgy a fejébe veszi, hogy fényképész lesz, azután képeket csinál, dolgozik, erőlködik, kísérletezik, akkor rendben is van; egyszerű fanatizmusról lett volna szó. De ez sokkal komolyabb;

nem fényképez, tudja, hogyan kell semmit sem csinálni, viszont frenetikus a lejmos üzletmenete – egyre többet kap. Az új hitelek a régiék sarkára hágnak. Csak ő tudja, hogyan csinálja. Hogy oldja meg? Nem tudom. Talán fölteszi a sábeszdeklit, és elballag a zsinagógába. Ezt sokan csinálják...

Hogy mennyivel tartozik? Nem tudom. Talán húszezerrel. Olyanokat hív föl telefonon, akiket életében egyszer látott, pénzt kér, és halálra sértődik, ha visszautasítják. Az ég tudja, mikor fizetett utoljára műterembért, fogalmam sincs, miért nem hájították még ki. Kenyéren és vízen él, sovány, mint egy agár, de valami okból mégsem megy dolgozni. Egy időben egy Negyvenharmadik utcai kávéházban pincérkedett, de rövidesen kirúgták.

A hangocskája vékony, a cipője lestrapált, a farmernadrágja lyukas. Neki meg Zsigulinnak, egy alatta lakó másik fotós fiúnak az volt a ronda szokása, hogy önmaguk vigasztalására híres fényképészeket mocskoltak: Hiro? Szar. Avedon? Vén kurva... – Röpködtek a nevek. Zelenszkij és Zsigulin tudták, hogyan kell mesterműveket csinálni, de valami okból nem csináltak. Most egy kicsit behúzták a farkukat.

Jelenleg Szasa Zelenszkij arra vár, hogy anyukája, akit rajongva imád, megérkezzék Moszkvából. A vad hangulat egy időben hatalmába kerítette, Zsigulin azt mondta nekem: „Jegyezd meg, amit mondok, fel fogja lógatni magát.” Senkit sem engedett be, bezárkózott lepusztult műtermének örökös félhomályába (egyedül a műterme hasonította egy fényképészhez) – egyszóval a hangulat elmúlt. Anyukája rövidesen megérkezik, s lehet, hogy a bajszos Szasa a gonosz szemével (van valami lószerű a tekintetében, ahogyan kifordult szemmel, gyanakvón mustrálgat mindenkit, mert ez a Zelenszkij, ez mindig gyanakszik) munkára fogja kényszeríteni az anyukáját, míg ő maga kiagyalja következő akcióját: megtervez egy gyűrűt, és a tervet körbehordozza az ékszerüzletekben. Időről időre megjelenik nálam Zelenszkij, és – mivel én elég sokat szabtam-varrtam már életemben, hogy megkeressem a betevőt – arra kér, hogy készítsék el számára egy dizájnos inget saját terve alapján, melyet azonban gondosan rejteget. Azt mondom neki, hogy vásárolja meg az anyagot, hozza el a szabásmintát, és azonnal megcsinálom. Az ügy két éve húzódik, és soha nem fogja megvenni az anyagot, és soha nem hozza el a szabásmintát, mivel befejezetlen terveinek közös nevezője: a téboly. Nem az a fajta, amikor az ember a rácsot rázza, bömböl és nyálat fröcsög. Nem, ez csendes, mentegetődző, bocsánatkérő, vékony hangú téboly, amikor a beteg megpróbálkozik a színesfénykép-nyomással, gyűrűterveket agyal ki, feltalálja a napelemet, vagy hirtelen elhatározza, hogy most már komolyan a klasszikus zenének szenteli magát. Az ember nem lel békét e világon. Zaklatják megállás nélkül, és kénytelen pénzt keresni. Mire való a pénz? Hogy ez az ágrólszakadt, lerongyolódott Zelenszkij gavallér Zelenszkijé változhasson, és Rolls-Royce-ba ülhessen, oldalán egy gyönyörű, mosolygó, szőke nővel. Minden koldus szőke nőről álmodik. Nekem már megvolt a magamé.